

Sygn. akt III KK 245/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Piotr Mirek

Protokolant Edyta Demiańczuk - Komoń

przy udziale prokuratora Instytutu Pamięci Narodowej Jacka Czarneckiego
w sprawie L. S.

w przedmiocie złożenia oświadczenia lustracyjnego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 31 marca 2022 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę

od orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z dnia 20 grudnia 2019 r., sygn. akt II AKa 273/19

utrzymującego w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 17 września 2019 r., sygn. akt IV K 123/19,

- 1. uchyla zaskarżone orzeczenie i utrzymane nim w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego w Lublinie i przekazuje sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania;**
- 2. zarządza zwrot opłaty od kasacji na rzecz L. S.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Lublinie, orzeczeniem z dnia 17 września 2019 r., sygn. akt IV K 123/19, stwierdził, że złożone przez L. S. oświadczenie lustracyjne jest niezgodne z prawdą.

Po rozpoznaniu apelacji obrońcy L. S. od tego orzeczenia, Sąd Apelacyjny w Lublinie, orzeczeniem z dnia 20 grudnia 2019 r., sygn. akt II AKa 273/19, zaskarżone orzeczenie utrzymał w mocy.

Z kasacją od prawomocnego orzeczenia wystąpił obrońca osoby lustrowanej. Zarzucił mu rażącą obrazę prawa procesowego, która miała istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia poprzez naruszenie art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 438 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 19 ustawy lustracyjnej, polegającą na zaniechaniu dokonania przez Sąd Apelacyjny w Lublinie prawidłowej oraz wszechstronnej kontroli odwoławczej, pominięciu rzetelnej i kompleksowej analizy całości zebranego w toku postępowania materiału dowodowego i podniesionych w apelacji zarzutów, w następstwie czego doszło do utrzymania w mocy zaskarżonego orzeczenia, zapadłego z obrazą przepisów procesowych, to jest art. 4 k.p.k., art. 5 § 2 k.p.k., art. 7 k.p.k., art. 410 k.p.k. uznającego, iż lustrowany wyczerpał swym zachowaniem przesłanki materializacji współpracy z organem bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 3a ust. 1 ustawy lustracyjnej w brzmieniu nadanym mu przez wyrok Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygn. akt K 2/07.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na tę kasację, Prokurator Oddziałowego Biura Lustracyjnego IPN w Lublinie wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy stwierdził, co następuje.

Na początku przypomnieć trzeba, że w myśl art. 536 k.p.k. Sąd Najwyższy co do zasady rozpoznaje kasację w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów. Jednocześnie przepis ten nakazuje wyjście poza powyższe granice m.in. w wypadkach określonych w art. 439 k.p.k. Tym samym, nawet w sytuacji, gdy w kasacji nie podniesiono zarzutu zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej,

rozpoznający skargę Sąd Najwyższy zobligowany jest do sprawdzenia, czy w danej sprawie przyczyna ta nie zachodzi, co odnosi się również do orzeczenia sądu pierwszej instancji. W sprawie niniejszej kontrola kasacyjna, o której tu mowa, doprowadziła do ujawnienia uchybienia określonego w art. 439 § 1 pkt 6 *in fine* k.p.k. w związku z naruszeniem art. 113 k.p.k., w którym sformułowano wymóg podpisania orzeczenia przez członków składu orzekającego. W związku z tym, że wskazanym uchybieniem dotknięte jest orzeczenie Sądu Okręgowego w Lublinie, należało uchylić nie tylko orzeczenie zaskarżone kasacją, ale też orzeczenie Sądu pierwszej instancji i przekazać sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W niniejszej sprawie orzeczenie Sądu pierwszej instancji oraz jego uzasadnienie zostało sporządzone jako jeden dokument procesowy, zaś podpisy orzekających sędziów widnieją tylko pod uzasadnieniem. W konsekwencji, podpisane zostało jedynie uzasadnienie orzeczenia. Nie zostało natomiast podpisane samo orzeczenie. Uchybienia tego nie dostrzegł Sąd odwoławczy. Wprawdzie w apelacji zagadnienie braku podpisu pod orzeczeniem nie było wskazywane, to jednak Sąd odwoławczy zobligowany był rozpoznać apelację w szerszym zakresie aniżeli zakreślony zarzutami zawartymi w środku odwoławczym (art. 433 § 1 *in fine* k.p.k.).

W myśl art. 21a ust. 1 ustawy lustracyjnej postępowanie lustracyjne w pierwszej instancji kończy się wydaniem orzeczenia na piśmie, zaś do orzeczenia tego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące wyroku. Nie może budzić zaś wątpliwości, że chodzi tu o wyrok wydany w postępowaniu karnym, jako że w ramach postępowania lustracyjnego orzeczeniem rozstrzyga się o zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego, a w razie stwierdzenia jego nieprawdziwości orzeka o nałożeniu na osobę lustrowaną sankcji o charakterze represyjnym, o których mowa w art. 21a ust. 2a i 2b ustawy lustracyjnej. Ponadto nie ulega wątpliwości, że zasady związane z podpisywaniem wyroku (orzeczenia wydanego w postępowaniu lustracyjnym) są nadrzędne i nie mogą być modyfikowane. Takiej modyfikacji nie stanowi uregulowanie art. 21a ust. 2c ustawy lustracyjnej, w którym przyjęto, że orzeczenie sądu pierwszej instancji wymaga uzasadnienia. Unormowanie to nie oznacza nic więcej ponadto to, że pisemne uzasadnienie sporządza się z urzędu i stosownie do art. 21b ust. 1 wymienionej ustawy także z

urzędu doręcza się je wraz z orzeczeniem stronie. Chodzi tu zatem o dwa odrębne akty procesowe, z których każdy winien być odrębnie podpisany. Żaden przepis ustawy lustracyjnej, w tym jej art. 21b ust. 5 zd. drugie, który nieco odmiennie reguluje kwestię uzasadnienia orzeczenia wydanego przez sąd drugiej instancji (wprost stanowi m.in., że sporządza się je z urzędu), nie daje podstaw by przyjmować, że uzasadnienie orzeczenia wydanego przez sąd pierwszej instancji jest częścią składową orzeczenia, co pozwalałoby sporządzić, jako jeden dokument, orzeczenie wraz z uzasadnieniem, a członkom składu orzekającego złożyć podpisy dopiero pod uzasadnieniem.

Co więcej, Kodeks postępowania karnego zakłada, że w określonych w nim wypadkach uzasadnienie wyroku sporządza się z urzędu (art. 114 § 3 k.p.k., art. 457 § 1 k.p.k., art. 672 k.p.k.) i nie budzi wątpliwości, że nie zwalnia to członków składu orzekającego od podpisania wyroku, choćby w dacie tej czynności było sporządzone uzasadnienie i byłoby możliwe „zespole” obu tych dokumentów w ramach jednego wydruku. Chodzi tu zatem o odmienną sytuację niż wówczas, gdy określone regulacje wprost stanowią, że uzasadnienie jest częścią składową orzeczenia, np. czyni tak art. 94 § 1 pkt 5 k.p.k. w odniesieniu do postanowienia, a w odniesieniu do orzeczenia sądu lekarskiego art. 89 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1342). W takim wypadku złożenie podpisów (podpisu) dopiero pod uzasadnieniem orzeczenia jest dopuszczalne, zatem nie może być uznane za uchybienie określone w art. 439 § 1 pkt 6 *in fine* k.p.k. (zob. np. wyrok SN z dnia 15 stycznia 2019 r., I KS 3/18).

Przedstawiona w tym uzasadnieniu argumentacja prawna była już wyrażana w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. np. wyroki SN: z dnia 2 lipca 2020 r., III KK 127/20; z dnia 19 lutego 2021 r., III KK 180/20 czy z dnia 27 kwietnia 2021 r., III KK 407/20).

Dostrzec trzeba i to, że na gruncie procedury karnej jedynie w odniesieniu do wyroku nakazowego przyjęto, iż może on nie zawierać uzasadnienia (art. 504 § 2 k.p.k.). A *contrario* więc wyrok nakazowy może to uzasadnienie zawierać i dopiero wówczas stanowi ono element treściowy tego wyroku. Jest to zatem uregulowanie szczególne do unormowań dotyczących wyroku „zwykłego” i w żadnym razie nie odnosi się do orzeczenia kończącego postępowanie lustracyjne. Zgodnie bowiem z

art. 19 ustawy lustracyjnej tylko w zakresie nieuregulowanym przepisami tej ustawy do postępowania lustracyjnego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, zaś art. 18 ust. 1 tej ustawy zakłada, że rozprawa w postępowaniu lustracyjnym odbywa się jawnie, co nakazuje przyjmować, że w postępowaniu lustracyjnym sąd pierwszej instancji orzeka zawsze na rozprawie. Przepis art. 21b ust. 3 przewiduje z kolei, że apelację rozpoznaje się na rozprawie. Natomiast ustawa lustracyjna nie przewiduje w ogóle orzekania na posiedzeniu. Ze względów systemowych na jej gruncie nie przewiduje się więc odpowiedniego stosowania przepisów o trybie nakazowym, w ramach którego wyrok nakazowy wydaje się na posiedzeniu bez udziału stron. Również ten argument systemowy przemawia więc za dotychczasowym kierunkiem orzecznictwa.

Z tych wszystkich względów, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone orzeczenie i utrzymane nim w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego w Lublinie oraz przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. W postępowaniu ponownym Sąd Okręgowy uwzględni powyższe zapatrywania prawne.

(r.g.)

[ms]